

Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

Jarkko Kivistö

Muistio

1 (4)

2.10.2025
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Suomen Pankin asiantuntijalausunto asiaan E 73/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehyykiseksi

1 Yleistä

Euroopan komission ehdotus EU:n monivuotiseksi rahoituskehyykiseksi vuosille 2028–2034 perustuu unionin poliittisiin painopisteisiin eli kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vähähiilistämiseen, kestävään kehitykseen, sekä taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen. Komission tiedonanto korostaa rahoituskehyyksen strategista merkitystä unionin yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa ja painottaa tarvetta varmistaa unionin riippumattomuus, kilpailukyky ja kyky vastata muuttuviin haasteisiin. Erityistä huomiota kiinnitetään rahoituskehyyksen virtaviivaistamiseen sekä siihen, että kehyyksen koko on suhteutettu unionin kasvaviin velvoitteisiin.

Rahoituskehyyksen otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrää vähennetään yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta pystyttäisiin paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja. Tämä onkin kannatettavaa. Joustavamman rahoituskehyyksen avulla voidaan tarvittaessa reagoida nopeammin uusiin poliittisiin prioriteetteihin tai odottamattomiin tapahtumiin.

Euroopan ajankohtaiset haasteet liittyvät erityisesti turvallisuuteen, vihreään siirtymään ja tuottavuuden kasvun vahvistamiseen. Ulkoinen turvallisuus on eurooppalainen julkishyödyke, ja sitä voidaan kansallisten panostusten rinnalla tehokkaimmin parantaa yhteisillä eurooppalaisilla ratkaisulla ja hankinnoilla. Vihreä siirtymä on pitkän aikavälin strategia energian saatavuuden ja kilpailukyvyn varmistamiseksi. Tuottavuuden kasvua voidaan vahvistaa sijoittamalla inhimilliseen pääomaan, houkuttelemalla kansainvälisiä huippuosaajia, vauhdittamalla innovaatioita ja syventämällä pääomamarkkinoita.

2 Rahoituskehyyksen kokonaistaso

Ehdotettu rahoituskehyy EU-jäsenvaltioiden yhteenlaskettuun bruttokansantuloon verrattuna kasvaisi 1,05 prosentista 1,35 prosenttiin (valtioneuvoston selvityksen liite 1). Ilman ehdotettuja erityisvälineitä kehyy kasvaisi 1,01 prosentista 1,26 prosenttiin. 0,25 prosenttiyksikön kasvu ei ole suuri verrattuna esimerkiksi jäsenvaltioiden julkisten menojen kansantulosuhteen 2,7 prosenttiyksikön kasvuun (46,4 % → 49,0 %) vuodesta 2018 vuoteen 2023. Rahoituskehyy oli 1,25 prosentin tasolla viimeksi vuosina 1993–1999 (COM(2025) 46 final), minkä jälkeen se on ollut pienempi pois lukien meneillään oleva rahoituskehyykausi, jos huomioidaan elpymisväline (NGEU).

Vuosina 2028–2034 on tarkoitus aloittaa myös elpymisvälineen lainarahoituksen takaisinmaksu, joka jatkuisi aina vuoteen 2058. Lainojen hoitoon on varattu 149 mrd. euroa rahoituskehyskaudelle eli noin 0,11 % suhteessa bruttokansantuloon. Velan takaisinmaksun sijaan sen uudelleen rahoittaminen toisi lisää liikkumavaraa rahoituskehykseen. Myös uusien omien varojen luominen vähentäisi jäsenvaltioiden suoraa maksutaakkaa tältä osin.

Valtioneuvosto linjaa, että komission ehdottama rahoituskehysten kokonaistaso on liian korkea. Valtioneuvosto kuitenkin korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen. Samalla pidetään maatalouden rahoitusta riittämättömänä. Jos budjetin kokoa ei haluta kasvattaa ja samalla menoja lisätä yhtäällä, olisi hyödyllistä linjata selkeästi, mistä menoeristä voidaan leikata. Olisi erityisen tärkeää olla valmiutta tarkastella uudestaan vakiintuneita suuria menoeriä, kuten koheesio- ja maataloustukea, ja arvioida kuinka varojen käyttöä voitaisiin tehostaa ja muokata vaikuttavammaksi politiikan painopisteiden suhteen. Suomen kannoissa tuetaan koheesiorahoituksen määrän vähentämistä.

Rahoituskehysten tarkastelu yksinomaan Suomen nettomaksuaseman kautta saattaa hämärtää EU-budjetin merkitystä hankalammin mitattavan eurooppalaisen lisäarvon tuottajana. Uusi rahoituskehyskausi antaa aina mahdollisuuden tarkastella budjetin menoeriä ja arvioida, tuottaako EU-rahoitus lisäarvoa kansalliseen rahoitukseen nähden. EU-rahoitukseen liittyvien kannusteiden ja tehokkuuden kannalta on hyvä, että valtioneuvosto korostaa kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Julkisen talouden velkaantuminen viimeksi koronapandemian vuoksi on johtanut myös Euroopassa tarpeeseen korjata julkista tasapainoa siten, että velkaantuminen pysyy kestäväällä uralla, vaikka puolustusmenojen kasvattaminen luo toisen suuntaista painetta. On selvää, että myös EU:n toimintaa ja rahoitusta on tarkasteltava siksi kriittisesti. Siten komission pyrkimys yksinkertaistaa rahoituskehysten rakennetta ja virtaviivaistaa rahoituksen hyödyntämistä on perusteltu. Rahoituskehysten yksinkertaistamisen, sääntelyn keventämisen ja elpymis- ja palautumistukiohjelman päättymisen pitäisi mahdollistaa hallinnon resurssien uudelleen kohdentamisen.

3 Kilpailukyky

On hyvä, että Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi. Rahoituksen kasvattaminen vastaa osaltaan Draghin raportin suosituksiin, vaikka rahoituksen mittakaava jää vielä suositeltua pienemmäksi. EU:n tasolla on tärkeää keskittyä eurooppalaisiin julkishyödykkeisiin. Parhaita esimerkkejä näistä ovat tie ja tutkimus, puolustus sekä energia- ja

2.10.2025
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

liikenneinfrastruktuuri. Niiden potentiaali vauhdittaa tuottavuuskehitystä on suurin jäsenmaiden rajat ylittävien läikkymisvaikutusten takia. Eurooppalaisten julkishyödykkeiden osalta voisi olla aiheellista tarkastella rahoituksen laajempaa delegointia EU-tasolle. Kansallisia saantoja puolustettaessa saatetaan menettää keskittämisestä saatavia skaalaetuja. Siten Suomen kannat, joilla puolustetaan avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvaa rahoitusta, ovat perusteltuja.

4 Lainavälineet

Komissio ehdottaa myös kahta lainarahoitteista välinettä, kriisimekanismia ja Catalyst Europe -välinettä. Molemmat perustuvat lainalla lainaa -malliin, jossa komissio ottaa lainaa ja myöntää sitä lainamuotoisena tukena edelleen jäsenvaltioille. Suomen kanta näitä välineitä kohtaan on kielteinen.

Ehdotetun lainamuotoisen kriisivälineen (0,25 %/BKTL eli noin 350 mrd.) luominen antaisi mahdollisuuden reagoida nopeammin ja joustavammin eteen tuleviin kriiseihin. Lainamuotoinen tuki ei lisäisi muiden jäsenvaltioiden maksuvastuita EU-budjettiin, vaikka lainaajan maksukyvyttömyystilanteissa lainaan liittyvät riskit voisivat realisoitua muiden jäsenvaltioiden suurempana maksurasitteena. Tukea saavan jäsenvaltion kannalta lainaaminen EU:n kautta voi olla mielekästä, jos esimerkiksi kriisin luonne on sellainen, että se johtaa velkaran hinnan nousuun ja/tai saatavuuden vaikeutumiseen. Ehdotetun kaltaisella välineellä ei voi kuitenkaan korvata jokaisen jäsenvaltion velvollisuutta huolehtia omasta velkakestäväyydestään.

Toisaalta on vaikea arvioida etukäteen, minkälaisia kriisejä rahoituskehyskauden aikana tulee, jos ollenkaan. Kriisivälineen olemassaolo voi kannustaa löytämään sille käyttötarkoituksen vähäisemmissäkin kriisitilanteissa. Itse välineen sijaan voisi ennemmin olla syytä valmistella nopeat ja joustavat päätöksentekoprosessit eteen tulevia kriisejä varten, jolloin tarvittavat toimet voitaisiin sovittaa kriisin luonteeseen ja mittaluokkaan. Ennen uusien kriisivälineiden luontia on syytä arvioida NGEU-välineen vaikuttavuutta.

Catalyst Europe -lainavälineen (133 mrd. euroa) käyttötarkoitus olisi kansallisten kehityssuunnitelmien mukaisten toimien lainamuotoinen rahoitus. On kuitenkin kyseenalaista, tuoko unionin lainarahoitus jotain lisäarvoa suhteessa jäsenmaiden omaan budjettirahoitukseen ja rahoitusmarkkinoilta hankkimaan rahoitukseen. Kansallisten hankkeiden rahoitus on järkevintä jättää kansalliseen harkintaan, jotta kustannuksia ja hyötyjä punnitaan riittävän huolellisesti. Jos rahoitusta käytetään aidosti eurooppalaista lisäarvoa tuottaviin hankkeisiin, joita ei ilman tätä rahoitusta toteutettaisi, hankkeiden rahoitus lainavälineen tai suoraan EU-budjetin kautta voisi olla järkevää.

Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

Jarkko Kivistö

Muistio

4 (4)

2.10.2025

SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

5 Omat varat

Aiempaa suuremman rahoituskehyksen tueksi komissio esittää uusia omia varoja, joiden tuottoarvio vuosille 2028–2034 on yli 300 mrd. euroa. Lisäksi nykyisten omien varojen muutoksilla tavoiteltaisiin noin 100 mrd. euron lisäystä. Muut kuin BKTL-osuuteen perustuvat EU:n omat varat ovat tarpeellisia, ja niiden avulla voidaan ohjata EU-jäsenmaita yhteisten tavoitteiden suuntaan. Esim. kierrätykseen perustuvat omat varat kannustavat luomaan tehokkaita kansallisia toimintatapoja, ja päästökaupan ja hiilirajamekanismin kaltaiset välineet hinnoittelevat tehokkaasti rajat ylittäviä ulkoisvaikutuksia. Tällaisten omien varojen kohdentuminen jäsenvaltioille riippuu siis myös valtioiden ja muiden taloudenpitäjien omista toimista, eikä niistä aiheutuvaa maksuvastuuta voi suoraan allokoida jäsenvaltioille etukäteen.

Suomi suhtautuu erittäin kriittisesti veroluonteisiin uusien omien varojen ehdotuksiin. Periaatteessa on kuitenkin vaikea erotella, mitkä maksut EU:lle ovat veroluonteisia. EU:n rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja vakautta tukisi, jos sen omat varat perustuisivat vakaaseen ja laajaan veropohjaan. Suurten yritysten rajat ylittävä toiminta voi olla perustellusti yksi mahdollinen EU-maksujen peruste. Nykyisten kansallisten veropohjien hyödyntäminen EU-rahoituksessa luo luonnollisesti ristiriidan jäsenvaltioiden oman julkisen talouden rahoittamistarpeiden kanssa.

Jakelu

Suuri valiokunta